

Yngve Ryd (1952–2012) var författaren som inte lämnade något åt slumpen. Hans böcker är underverk av precisa formuleringar som tillsammans närmast blir poesi.

Han föddes i Vuollerim, nära Jokkmokk, där hans far körde häst i skogen och hans mor var kocka. Efter en sejour i södra Sverige återvände Yngve Ryd till Jokkmokk och började på sin fritid att intervjua äldre personer för att samla folklig kunskap om livsvillkoren för. Det resulterade i boken *Timmerskogen* 1980, tio år senare följde av *Timmerhästens bok*, varur det här publicerade avsnittet är hämtat. Det är en bok som förmedlar en närmast total bild av hur timmerkörning i gamla tider gick till och vad som krävdes av både människor och hästar. Boken kan med stor behållning läsas även av dem som inte trott sig ha något som helst intresse av ämnet. Han skrev senare också bland annat de båda böckerna *Snö* och *Eld*, där han med samma inlevelse och skärpa skildrar de djupa kunskaper som en gång fanns hos folket i norra Sverige om dessa företeelser.

Yngve Ryds böcker fick en stor publik och möttes av närmast översvallande recensioner. Han utsågs år 2008 till hedersdoktor vid den humanistiska fakulteten vid Umeå universitet.

Vintern vid Addurbäcken

Linus Strömberg berättar i Timmerhästens bok av Yngve Ryd.

DEN SVÄRASTE VINTERN JAG VARIT MED OM i skogen var 1928. Vi var ovanför Nautijaur och högg vid Addurbäcken, söder om Ultevisfjällen. Skogen vi skulle hugga hade stämplats av jägmästaren i Jokkmokk. Han hette Fragmén och ansågs lat för han stämplade just ingenting. Därför gjorde han den här stämplingen långt bortom allt annat. Den låg så dåligt till att ingen ville köpa den, ifall han bjöd ut den varje år. Då kunde han säga att han inte var lat, för han hade alltid en stämpling kvar osåld. Till sist köptes ändå stämplingen av L O Sandström från Luleå och vi skulle hugga och köra.

DAGEN EFTER NYÅRSDAGEN FOR JAG hemifrån och kom igen femte maj. Jag hade familj men kunde inte fara hem på hela tiden, vi var för långt bort. Jag såg inte bebyggelse på fyra månader, jag var i skogen hela tiden. Det fanns en koja där vi skulle bo. Den hade inga fönster men det var ändå inte mörkt när vi kom in. Kojan var slarvigt timrad av rundvirke och det var stora sårar mellan stockarna, en fågel kunde nästan flyga in. Vi grävde upp blötmossa ur en kallkälla och fyllde in i såtarna. Det gällde att skynda sig och ta fram mossan och täta så fort som möjligt innan den frös. På våren när det blev varmt tinade mossan och föll ur väggarna. Men så länge det var kallt var kojans tät. När vi började elda och det blev varmt kröp gammal lus fram som fanns i kojans, och vi var fulla i lus hela vintern.

Vi högg gran och tall och det var glest mellan träden. Tallarna var ganska långa. Man kunde få ut två femton fots stockar ur ett träd, om det var friskt. Men tallarna var sjuka och eländiga, stordelen var ruttna ända upp till första kvistarna. Granarna var friska, man högg hellre gran än tall, det var för bedrövt. Annars i vanliga fall var granen huggarnas fasa för att den är så kvistig.

NÄR VI KOM I JANUARI OCH började hugga var snön en meter djup. Sedan snöade och snöade det. Och det stormade så jag tror snön som föll i Ultevisfjällen blåste ner i skogen där vi var. I mitten av mars mätte kronojägaren från Tjåmotis snön mittpå heden och där var den en och nittiofem. Stubbarna fick inte vara högre än tre tum över översta rotbenet. Men när snön var så kolossalt tjock grävde vi inte märkvärdigt mycket innan vi fällde. Först slog vi med yxan på tallen och hörde om den var sjuk. Var den ihålig stod vi på skidorna och kapade av, det gick fortast. Tallar som var mycket sjuka och hade hackspethål kom vi underfund om att vi kunde bränna av. Vi högg ett hål med yxan längst ner och grävde till en eldstad och täljde tjärspånor att tända med.

Bilder: Nordiska Museet och Bildhotellet, SCA.

Inuti tallen brann det ruttna träet, fnösk som vi kallade det, och den ihåliga stammen blev som ett kaminrör. Det stod eldsprut ur hackspethålen. Hela tallen brann inte upp utan den brann tills den gick utav vid hålen och ramlade i snön. En hög stubbe med sotiga spjälor i luften blev kvar. Huggarna kunde ha flera sådana eldtallar igång på kvällen. Man skidade därifrån för att inte få någon tall över sig. Det gick inte att veta när och i vilken riktning träden föll. På morgonen for man och tittade om det var lönt att ta rätt på någon bit bland tallarna som ramlat ner. Alla träd som var stämplade måste huggas, även om de var sjuka och man inte kunde få något virke ur dem. Det var mindre arbete med att låta tallarna brinna utav än hugga dem, när man lika måste ha ikull dem.

STÄMPLINGEN VAR GJORD PÅ SOMMAREN och snön var så tjock att vi inte såg stämplarna. Vi skidade och trampade på stämpelsidan för att se om tallen var textad. Senare på vintern när snön blev ännu tjockare räckte det inte med att trampa. Vi skulle ha måst skotta vid varje tall bara för att se om den var stämplad. Då gav vi fan i bestämmelserna och högg det vi tyckte. Om tallen inte var snygg, eller om den var sjuk, lämnade vi den. Kronojägaren var dit sommaren efter och avsynade. Han sa

En timmerstock kunde väga 300 kilo.
"Sådana stockar var man tvungen att hjälpas åt med att lasta." Bildhotellet, SCA.

"Vissa vintrar kunde det vara så mycket snö att man inte såg vare sig häst eller körare när de kom i sin kanal."
Bild ur Timmerhästens bok.

Linus Strömberg var född 1895 och dog 1984. När han började jobba i skogen fanns vare sig timmersvans, lyftkrok eller björn. Man sågade med tvåmans stocksåg och lastade med spak och yxa. Han var hästkusk under större delen av sitt liv och behöll hästen ännu några år sedan han blivit pensionär. Han hade ett stort intresse för gamla tider och var angelägen om att dela med sig till unga människor om hur det var förr.

att han sett många sex fots stubbar, men vi fick inga böter. När skogen var så sjuk och snön tjock kunde han inte vara för noga med stubbarna.

EFTER DEN FEMTONDE FEBRUARI högg jag inte en enda stock. En karl högg, jag drog timmer och en tredje skottade åt hästen. Man kan inte driva en häst genom två meter snö. Vi var tvungna att skotta vägar åt hästarna. De var de enda som hade det bra den vintern. De måste dra sina lass ner till avlägget, men slapp vada i snön. Hästvägen skottades där landet var lägst för att jag skulle ha medlut där jag drog fram virket. Det var tungt att dra timmer till vägen. Men det hade varit ännu mer arbete att skotta överallt åt hästen. Tjukan hördes när hästen kom från avlägget tillbaka till skogen. Men jag såg varken hästen eller kusken där de kom nere i sin kanal.

Jag hade en dragkälke för att dra fram timret. Kälken gled lättast om man isvallade medarna. Jag brukade göra eld och tina snö i en burk och stryka vatten under medarna. För att snön skulle bära där jag drog kälken trampade jag först ett spår med snötrampar. Det frös och blev hårt över natten

och höll dragkälken nästa dag. Det kom några blidväder och på senvintern var snön så hård att huggarna varken behövde trampar eller skidor. De hade bara en stav att stödja sig på i ena näven och såg och yxa i andra.

Virket var stort, medeltalet för timret var tretton och en halv kubikfot. En sådan genomsnittlig stock vägde kring trehundra kilo. Jag måste ha hjälp för att få upp de största stockarna på kälken. Det var aldrig frågan om att lasta flera stockar åt gången, utan jag drog en och en stock fram till basvägen, som var kring tre kilometer lång. Hästen hann tre lass om dagen och tog drygt hundra kubikfot i snitt. Det blev trehundrafemtio kubikfot om dagen. Nog hade jag att göra med att dra fram det.

VI KUNDE INTE SLÄNGA PÅ VIRKET HUR som helst vid lastningen på hästkälkarna. De var så djupt nere i kanalen att kälkarna nästan skulle slagits sönder om vi bara släppt ner storstockarna. Åtminstone första varvet måste läggas på försiktigt. Vi trampade snön i kanten av vägen så det lutade och rullade ner stockarna. Lastningen gick mycket fort när vi hade dragit ihop timret i hopar och kälkarna stod så lågt att man inte behövde lyfta i stockarna. Efter tjugominuter var hästen på väg ner igen. Jag tror det tog längre tid för kusken att lägga av på avlägget.

På våren var vi tjugotre man i kojan och sju hästar. Man ville ha ner så mycket virke som möjligt på en gång. I en sådan avlägsen liten bäck som Addurbäcken ville man inte flotta flera år utan gjorde en engångsflottning. De tallar som blev kvar står där än. ■